

SOS za srdele

Utjecaj klimatskih promjena na rast srdele

Tip pedagoške aktivnosti	Istraživanje
Ključni pojmovi za uključena nastavna područja	Srdela, promjene u rastu organizma, prilagodba životnim uvjetima
Problematika	Zašto su srdele danas manje nego prije?
Tema	Bioraznolikost
Nastavno područje	Priroda (prirodne znanosti), materinski jezik
Ciljne kompetencije	Učenici će moći: <ul style="list-style-type: none"> - razumjeti i objasniti utjecaj toplinske energije na kemijske procese - razumjeti i objasniti uzroke smanjenog rasta i kraćeg životnog vijeka srdele - objasniti utjecaj povišene temperature mora na evoluciju i život srdele - predvidjeti i napisati mogući razvoj situacije u budućnosti - predložiti mjere za oporavak srdele - povećati svijest o klimatskim promjenama u lokalnom okruženju
Ciljne skupine (dob, potrebno predznanje...)	13 – 15 godina
Nastavni scenarij (korak po korak)	<p>Korak 1) Prethodno su učenici istražili smanjeni ulov lignji. Tijekom razgovora prisjećaju se zaključaka o razlozima smanjenog ulova lignji na obali Jadranskog mora. *Prethodno su učenici proveli intervju sa sumještanima i lokalnim ribarima, u kojem su raspravljali o lokalnim problemima.</p> <p>Korak 2) Utvrđeno je da su srdele koje se danas love značajno manje nego što su bile prije dvadesetak godina. Učitelj postavlja problemsko pitanje: "Zašto srdele ne uspijevaju narasti do veličine koju su nekad imale?". Učenici nude različite odgovore.</p> <p>Korak 3) Najava novog zadatka: "Koristeći znanje koje smo stekli na kemiji, istražiti ćemo i otkriti zašto su sadašnje sardine manje nego prije."</p>

U ovom dijelu aktivnosti učenici rade u skupinama (4-5), rješavaju radni list 1, ponavljaju znanje iz kemije potrebne za rješenje najavljenog problema.

Radni list broj 1.

a) Opišite kratko kemijsku evoluciju čija je posljedica pojava složenijih molekula (slijed događaja u kemijskoj evoluciji koja rezultira nastankom sve složenijih molekula iz atoma).

b) Koji su izvori toplinske energije dobiveni kemijskim procesima u kemijskoj evoluciji?

Podsjećanje na prethodno naučene sadržaje pomaže učenicima pri izvođenju zaključka (u kemijskoj evoluciji i globalnom zatopljenju mijenja se temperatura što izaziva daljnje promjene).

Korak 4)

Učenici ponovo rade u skupinama na novom zadatku (povezano s informativnim listićem).

Što se događa s organizmima ako temperatura poraste?

Da bi pomogao učenicima i vodio raspravu, učitelj daje nekoliko ključnih riječi i postavlja pitanja (*Ubrzava li povišena temperatura u okolišu kemijske reakcije u stanicama ? Kako se to odnosi na proces rasta, razvoja i starenja stanica ?*).

Korak 5)

Nakon rasprave, dolazimo do zaključka:

U uvjetima povišene temperature stanice se ubrzano razvijaju, stare i odumiru.

Izvedeni zaključak učenici primjenjuju na problemsko pitanje i oblikuju rješenje problema:

Porast temperature mora uzrokuje brži razvoj jedinki. Zato srdela danas ranije nego prije dostiže spolnu zrelost i započinje s razmnožavanjem, a nakon toga više ne raste.

Pronalazimo informacije o znanstvenim istraživanjima koja potvrđuju da je životni vijek današnje srdela u prosjeku dvije godine (prije je bio šest godina).

Korak 6)

Nakon završenog zadatka, učitelj daje novi. Učenici moraju razmisliti o sljedećim pitanjima: Kako će povišena temperatura utjecati na sav zemaljski

	<p>život?</p> <p>Možemo li utjecati na buduće promjene? Možemo li mi (učenici) što učiniti kako bi se javnost osvijestila i educirala o utjecaju klimatskih promjena na zemaljski život ?</p> <p>Na sljedećem satu (informatika / matematika) pišu prijedloge i pripremaju grafički prikaz svojih ideja.</p>
Mjesto ostvarivanja aktivnosti (učionica, vanjski prostor...)	Učionica
Individualne ili skupne aktivnosti	Individualne i skupne aktivnosti
Potrebna sredstva	Radni listići
Trajanje aktivnosti	2 sata
Pokazatelji ostvarenih rezultata	Učenički odgovori na postavljena pitanja iz područja povezanosti klimatskih promjena (podizanje temperature) i razvoja morskih organizama.
Aktivnosti eko-građanstva; korisne poveznice	<p>Poveznice:</p> <p>Aktivnosti: Istraživanje posljedica klimatskih promjena u okolišu / Upoznavanje učenika s klimatskim promjenama / Pokus o utjecaju CO₂ na temperaturu Zemlje / Mediteranskim vrstama prijete klimatske promjene / Utjecaj klimatskih promjena na migracije liganja / Reakcije ekosustava na klimatske promjene</p> <p>Informativni listići: Marine environment and Climate change</p> <p>Mrežne poveznice :</p> <p>hrvatske:</p> <ul style="list-style-type: none"> • https://www.hgk.hr/documents/vukovar2011-b001-vukovar-prez5b1672a9ac01c.pdf • https://www.theguardian.com/environment/2014/jan/28/warmer-seas-are-making-fish-smaller-water-temperatures <p>grčke:</p> <ul style="list-style-type: none"> • https://climefish.eu/2019/04/10/greek-aquaculture/ • https://gr.euronews.com/2019/04/29/climefish-ena-programma-gia-thn-epidrash-ths-klimatikhs-allaghs-sthn-alieia

	<p>talijanske:</p> <ul style="list-style-type: none"> • http://www.greenreport.it/news/clima/pesci-piu-piccoli-cerca-ossigeno-calda-lacqua-calda-del-cambiamento-climatico/ <p>francuske:</p> <ul style="list-style-type: none"> • http://theconversation.com/surpeche-et-changement-climatique-la-mediterranee-et-la-mer-noire-en-premiere-ligne-111688
<p>Napomene</p>	<p>Ova je aktivnost realizirana na satu kemije, nakon što je na satu biologije proučen problem smanjenog ulova liganja u priobalju. Holistički pristup obrazovanju poboljšao je proces poučavanja i osvijestio učenike o problemima klimatskih promjena. Uočili su da je riječ o zajedničkom problemu koji treba početi hitno rješavati.</p>

